YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
12 päivänä helmikuuta 1992 *

Yhdistetyissä asioissa C-48/90 ja C-66/90,

Alankomaiden kuningaskunta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellinen neuvonantaja A. Bos ja kyseisen ministeriön oikeudellinen apulaisneuvonantaja J. W. de Zwaan, prosessiosoite Luxemburgissa Alankomaiden suurlähetystö, 5 rue C. M. Spoo (asia C-48/90),

Koninklijke PTT Nederland NV ja PTT-Post BV, edustajinaan asianajajat P. V. F. Bos ja M. C. E. J. Bronckers, Rotterdam, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Loesch ja Wolter, 8 rue Zithe (asia C-66/90),

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja J. H. J. Bourgeois ja oikeudellisen yksikön virkamiehet B. Jansen ja B. J. Drijber, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön edustaja Roberto Hayder, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jota tukevat asiassa C66/90

Nederlandse Vereniging van Internationale Koeriers- en Expresbedrijven ja **Nationale Organisatie voor het Beroepsgoederenvervoer Wegtransport**, jotka

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

ovat alankomaalaisia yhtiöitä, kotipaikat Amsterdam ja Rijswijk, edustajanaan asianajaja M. J. Geus, Haag, prosessiosoite Luxemburgissa asianajaja L. Dupongin toimisto, 14 A rue des Bains,

European Express Organisation, ranskalainen yhteisö, kotipaikka Pariisi, edustajinaan asianajaja R. Wojtek, Hampuri, ja Freie Universität Berlinin professori E. Grabitz, prosessiosoite Luxemburgissa c/o P. Palinkas, 38 rue Paul Wilwertz, ja

Association of European Express Carriers, belgialainen yhteisö, kotipaikka Bryssel, edustajanaan asianajaja I. G. F. Cath, Haag, prosessiosoite Luxemburgissa asianajaja L. Dupongin toimisto, 14 A rue des Bains,

väliintulijoina,

joissa vaaditaan kumoamaan Alankomaiden pikalähetyspalveluista 20 päivänä joulukuuta 1989 tehty komission päätös 90/16/ETY (EYVL L 10, s. 47),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler ja F. Grévisse sekä tuomarit G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco ja M. Zuleeg,

julkisasiamies: W. Van Gerven,
kirjaaja: J.-G. Giraud,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten suulliset lausumat 10.7.1991 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan 16.10.1991 pidetyssä istunnossa esitetyn julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Alankomaiden kuningaskunta on 2.3.1990 yhteisöjen tuomioistuimeen jättämällään kanteella vaatinut ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Alankomaiden pikalähetyspalveluista 20 päivänä joulukuuta 1989 tehdyn komission päätöksen 90/16/ETY (EYVL L 10, s. 47, asia C-48/90).

2 Yhtiöt Koninklijke PTT Nederland NV ja PTTPost BV (jäljempänä PTTyhtiöt) ovat 15.3.1990 yhteisöjen tuomioistuimeen jättämällään kanteella vaatineet ETY:n perustamissopimuksen 173 artiklan toisen kohdan nojalla yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan kyseisen päätöksen 90/16/ETY (asia C-66/90).

3 Yhteisöjen tuomioistuin on 5.12.1990 antamallaan määräyksellä hyväksynyt Nederlandse Vereniging van Internationale Koeriers- en Expresbedrijvenin, Nationale Organisatie voor het Beroepsgoederenvervoer Wegtransportin, European Express Organisationin ja Association of European Express Carriersin väliitulijoiksi tukemaan komission vaatimuksia asiassa C-66/90.

4 Yhteisöjen tuomioistuin on 4.6.1991 antamallaan määräyksellä siirtänyt asian C66/90 Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen (Kok. 1991, s. I-2723).

5 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on 21.6.1991 antamallaan määräyksellä jättänyt asian tutkittavaksi ottamatta, jotta yhteisöjen tuomioistuin voisi antaa ratkaisun kumoamiskanteesta (T-42/91, Kok. 1991, s. II-273).

6 Yhteisöjen tuomioistuin on 22.6.1991 antamallaan määräyksellä päättänyt yhdistää asiat C-48/90 ja C-66/90 suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten.

7 Postipalveluja koskevan lainsäädännön muuttamisesta 26.10.1988 annetun Alankomaiden lain (Staatsblad, 1988, 522, jäljempänä postilaki) 2 pykälässä on yksinoikeuden luovan toimiluvan järjestelmällä korvattu lakisääteinen monopoli, joka PTT-yhtiöillä oli kaikkien enintään 500 grammaa painavien ja Alankomaiden Antilleilta ja Arubasta tulevien tai kyseisiin määränpäihin menevien sekä ulkomailta tulevien tai ulkomaille lähetettävien kirjeiden kuljettamisessa Alankomaissa.

8 Kyseisen yksinomaisen luvan haltija, PTT Nederland NV, on velvollinen kuljettamaan kaikkien asiakkaiden kirjeet ja paketit maksua vastaan koko maassa ministeriön päätöksessä vahvistetuin edellytyksin. PTT Nederland NV on siirtänyt tytäryhtiölleen PTT-Post BV:lle velvollisuuden täyttää sille luvasta aiheutuvat velvoitteet.

9 Postilain 12 pykälän 1 momentissa kielletään muita kuin luvan saajia kuljettamasta enintään 500 gramman painoisia kirjeitä, elleivät seuraavat 2 momentin a kohdan 1–3 alakohdassa säädetyt kolme edellytystä täyty:

- tarjottu palvelu on merkittävästi parempi kuin tavanomaisen nopeutetun kuljetuksen alalla tarjotut palvelut siltä osin kuin kyse on kuljetuksen nopeudesta, sellaisen nopeuden takaamisesta ja paikallistamisen mahdollisuudesta kuljetuksen aikana;

- kuljetuksesta peritään maksu, joka Alankomaiden tai ulkomaiden kuljetusten osalta on suurempi kuin kyseiselle palvelukselle julkishallinnon päätöksellä vahvistettu hinta, siis 11,90 Alankomaiden guldenia (NLG) Alankomaihin ja yhteisöön lähetetyistä kirjeistä ja 17,50 NLG muihin määränpäihin lähetetyistä kirjeistä,

- kuljetuksen suorittaa rekisteröity yritys.

10 PTT-yhtiöiden kanssa 5.10.1988 käytyjen epävirallisten keskustelujen jälkeen komissio ilmoitti niille 7.11.1988, että postilaki oli hieman ongelmallinen perustamissopimukseen sisältyvien kilpailusääntöjen suhteen.

11 Komissio ilmoitti 29.11.1988 päivätyllä teleksillä Alankomaiden hallitukselle, että se oli ensimmäisen tutkimuksensa jälkeen päätynyt siihen tulokseen, että postilain 2 ja 12 pykälä olivat yhteensoveltumattomia perustamissopimuksen 90 artiklan kanssa luettuna yhdessä perustamissopimuksen 30, 59, 85 ja 86 kanssa.

12 Komissio totesi erityisesti, että postilaki asetti viestinvälityspalvelualan yrityksille sellaisia toiminnan rajoituksia, joiden johdosta kyseiset yritykset olivat huomattavasti epäsuotuisammassa asemassa kuin PTT-yhtiöiden viestinvälityspalvelut eivätkä pystyneet enää tarjoamaan tiettyjä palvelujaan, varsinkaan kuninkaan asetuksella vahvistettua vähimmäishintaa alhaisemmalla hinnalla tarjoamiaan palveluja. Komission mukaan postilain 12 pykälän 2 momentin a kohdan 1 alakohdassa säädetyllä edellytyksellä ei taata kansainvälisille viestinvälityspalveluille vähäisintäkään suojaa. Lisäksi 2 alakohdassa vahvistettu edellytys poistaa useissa tapauksissa kaikki hintakilpailumahdollisuudet ja vaikuttaa samalla tavalla kuin hintoja koskeva sopimus. Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohtaa ei voida soveltaa, koska tulot, joita PTT-yhtiöt saavat pikalähetyksistä, eivät ole välttämättömiä niiden tehtävien suorittamiseksi. Kehotettuaan Alankomaiden hallitusta esittämään näkökantansa komissio ilmoitti, että mikäli teleksissä esitetyt seikat vahvistettaisiin, se katsoisi joutuvansa tekemään päätöksen perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla.

13 Alankomaiden hallitus esitti 16.1.1989 päivätyssä kirjeessä seikat, jotka sen mielestä perustelivat moitittujen säännösten antamisen.

14 Komissio oli myös yhteydessä kuriiripalvelualan toimialajärjestöihin, jotka esittivät kommenttinsa Alankomaiden hallituksen 16.1.1989 esittämästä kannasta.

15 Komissio teki riidanalaisen päätöksen 20.12.1989 vaihtamatta enää uudelleen mielipiteitä Alankomaiden hallituksen kanssa.

16 Kyseisessä Alankomaille osoitetussa päätöksessä määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Postipalvelujen suorittamisesta 26 päivänä lokakuuta 1988 annetun Alankomaiden lain 2 ja 12 pykälän säännökset yhdessä 19.12.1988 annetun täytäntöönpanoasetuksen säännösten kanssa, joissa PTT-Post BV:lle varataan yksinoikeus enintään 500 grammaa painavien kirjeiden pikakantoon, kuljetukseen ja jakeluun hinnalla, joka on alle 11,90 NLG yhteisöön lähetettyjen kirjeiden osalta ja 17,50 NLG yhteisön ulkopuolelle lähetettyjen kirjeiden osalta, sekä asetetaan velvoite ilmoittaa kaikista maksuista etukäteen, ovat yhteensopimattomia ETY:n perustamissopimuksen 91 artiklan 1 kohdan kanssa luettuna yhdessä perustamissopimuksen 86 artiklan kanssa."

17 Komissio toteaa päätöksen perusteluissa, että PTT-Post BV on määräävässä asemassa enintään 500 grammaa painavien ja Alankomaista lähtevien kirjeiden lähettämistä koskevilla markkinoilla, sekä selittää syyt, joiden vuoksi postilaki johtaa kyseisen määräävän markkinaaseman väärinkäyttöön. Postilaki ulottaa postin peruspalvelujen markkinoilla olemassa olevan määräävän aseman myös kuriiripalveluihin. Enintään 500 grammaa painavan ja enintään 11,90 NLG:n hintaryhmään kuuluvan postin osalta postilaki velvoittaa käyttäjiä turvautumaan PTT-Post BV:n palveluihin, minkä vuoksi käyttäjiä koskevat hinnat ja ehdot eivät ole kohtuullisia. Lisäksi laista seuraa tarjonnan rajoittaminen markkinoilla. Komissio katsoo myös, että postilaki vaikuttaa kielteisesti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan soveltamisen edellytykset eivät myöskään täyty, koska määräävän aseman laajentaminen ei ole nimenomaisen välttämätöntä, jotta taattaisiin, että PTT-yhtiöt saisivat tehtäviensä suorittamiseksi tarvitsemansa tulot.

18 Käsiteltävinä olevia asioita koskevia tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä asianosaisten esittämiä perusteita ja väitteitä koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

19 Alankomaiden kuningaskunta ja PTT-yhtiöt ovat esittäneet kumoamisperusteita, joiden sisältö on pääasiallisesti se, että komissiolla ei ole ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla, että komissio ei ole ottanut huomioon puolustautumisoikeuksia ja että se on rikkonut olennaista menettelymääräystä, perustellut kanteen kohteena olevan päätöksen riittämättömästi sekä rikkonut perustamissopimuksen 86 artiklaa ja 90 artiklan 1 ja 2 kohtaa.

Komission toimivallan puuttumista koskeva kanneperuste

20 Kantajat väittävät pääasiallisesti, että komissiolla ei ole ollut toimivaltaa tehdä riidanalaista päätöstä perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla. Koska kyseisessä määräyksessä ei ole nimenomaista poikkeusta perustamissopimuksen 169 ja 170 artiklaan, komissio ei voi sen nojalla todeta jäsenvaltion rikkoneen perustamissopimuksen määräyksiä vaan enintään täsmentää - kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa C-202/88, Ranska vastaan komissio, 19.3.1991 antamassaan tuomiossa (Kok. 1991, s.

I-1223, ns. Telecom-tapaus) - yleisellä tasolla velvoitteet, jotka kuuluvat jäsenvaltioille perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan nojalla.

21 Komissio vastaa, että 90 artiklan 3 kohta voi olla oikeudellisena perustana toimelle, jonka tarkoituksena on todeta ja määrätä lopetettavaksi perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan rikkominen.

22 Jotta voitaisiin määritellä komissiolla perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla olevan toimivallan ulottuvuus, kyseistä määräystä on tarkasteltava osana 90 artiklan muodostamaa kokonaisuutta sekä suhteessa tehtävään, joka komissiolle on annettu perustamissopimuksen 85–93 artiklassa.

23 Perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltioilla on julkisten yritysten tai yritysten, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, osalta velvoite olla toteuttamatta ja pitämättä voimassa mitään toimenpidettä, joka on ristiriidassa perustamissopimuksen ja etenkin sen kilpailua koskevien määräysten kanssa.

24 Tämän artiklan 2 kohdassa määrätään, että yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan perustamissopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä.

25 Perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdassa komissiolle annetaan tehtäväksi valvoa, että jäsenvaltiot noudattavat velvoitteita, jotka kuuluvat niille 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen yritysten osalta, sekä nimenomainen toimivalta ryhtyä tältä osin toimenpiteisiin käyttämällä kahta oikeudellista keinoa eli direktiivejä ja päätöksiä.

26 Direktiivien osalta yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Ranska vastaan komissio 19.3.1991 antamassaan tuomiossa todennut, että komissiolla oli toimivalta vahvistaa yleiset säännöt, joissa täsmennettiin ne perustamissopimuksesta aiheutuvat velvoitteet, joita jäsenvaltioilla oli artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen yritysten osalta.

27 Perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdassa komissiolle annettu toimivalta tehdä päätöksiä eroaa sen toimivallasta antaa direktiivejä. Päätös, joka tehdään yhdessä tai useassa jäsenvaltiossa vallitsevan tilanteen perusteella, käsittää välttämättä kyseisen tilanteen arvioinnin yhteisön oikeuden kannalta,

ja päätöksessä määritetään se, mitä seurauksia tästä arvioinnista aiheutuu asianomaiselle jäsenvaltiolle, kun otetaan huomioon yrityksille uskottujen erityistehtävien hoitamisesta johtuvat vaatimukset siinä tilanteessa, että kyseiset yritykset tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja.

28 Jotta 90 artiklan 3 kohdassa komissiolle annettua päätöksentekotoimivaltaa ei tehtäisi täysin tehottomaksi, komissiolla on tunnustettava olevan toimivalta vahvistaa, että valtion tietty toimenpide on perustamissopimuksen määräysten vastainen, ja esittää, mitä toimenpiteitä asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava täyttääkseen yhteisön oikeudesta aiheutuvat velvoitteet.

29 Tällaisen toimivallan olemassaolon tunnustaminen on myös välttämätöntä, jotta komissio voi täyttää sille perustamissopimuksen 85–93 artiklassa annetun tehtävän eli kilpailusääntöjen noudattamisen valvonnan ja siten myötävaikuttaa siihen, että sisämarkkinoilla toteutuu vääristymättömän kilpailun järjestelmä perustamissopimuksen 3 artiklan f alakohdan mukaisesti.

30 Komissio ei voisi kokonaisuudessaan täyttää tehtäväänsä, jos se voisi ainoastaan määrätä seuraamuksia yritysten kilpailurikkomuksista neuvoston sille antaman päätöksentekovallan ja perustamissopimuksen 87 artiklan nojalla voimatta suoraan kohdistaa toimia perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla niihin jäsenvaltioihin, jotka niiden julkisten yritysten tai yritysten osalta, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, toteuttavat tai pitävät voimassa toimenpiteitä, joilla on samankaltainen kilpailua rajoittava vaikutus.

31 Lisäksi on todettava, että toimivaltaa, jota komissio voi käyttää suhteessa jäsenvaltioihin tekemällä päätöksiä perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla, on verrattava perustamissopimuksen 93 artiklassa sille annettuun toimivaltaan todeta yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtion tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.

32 Näissä molemmissa tapauksissa komissiolla ei ole toimivaltaa kohdistaa toimenpiteitä yritykseen, jolle on annettu kilpailusääntöjen rikkomisen mahdollistava asema, vaan jäsenvaltioon, joka on vastuussa kyseisestä kilpailunrajoituksesta.

33 Kantajat väittävät lisäksi, että jos komissiolla tunnustettaisiin olevan tällaista toimivaltaa, sille annettaisiin mahdollisuus todeta jäsenvaltion jättäneen noudattamatta sille perustamissopimuksen nojalla kuuluvat jäsenyysvelvoit-

teet, ja tässä menettelyssä asianomaisella jäsenvaltiolla ei olisi sille perustamissopimuksen 169 artiklassa myönnettyjä takeita ja komissio käyttäisi toimivaltaa, joka on kyseisessä määräyksessä varattu yhteisöjen tuomioistuimelle.

34 Siltä osin kuin kantajat esittävät, että komissio on rikkonut menettelysääntöjä, on jo edellä täsmennetyn mukaisesti otettava huomioon, että - kuten 93 artiklassa, jonka nojalla komissio jatkuvasti seuraa valtion tukia - perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdassa annetaan komissiolle oikeus päätöksellään ratkaista, ovatko toimenpiteet, joita jäsenvaltiot toteuttavat tai pitävät voimassa 90 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen yritysten osalta, sopusoinnussa perustamissopimuksen kanssa.

35 Tämä arviointivalta ei mitenkään vaikuta perustamissopimuksen 169 artiklassa yhteisöjen tuomioistuimelle annettuun toimivaltaan eikä niiden puolustautumisoikeuksien noudattamiseen, jotka kyseisessä määräyksessä taataan jäsenvaltioille.

36 Edellä mainitun ensimmäisen seikan osalta on todettava, että - kuten yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut asiassa 226/87, komissio vastaan Kreikka, 30.6.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 3611) - jäsenvaltio, jolle komissio on osoittanut päätöksensä, voi nostaa kanteen päätöksen kumoamiseksi yhteisöjen tuomioistuimessa ja että tämä päätös voi olla perusteena perustamissopimuksen 169 artiklan mukaiselle jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevalle kanteelle, jos jäsenvaltio, jolle päätös on osoitettu, ei sitä noudata.

37 Päätöksen adressaattina olevan jäsenvaltion puolustautumisoikeuksien noudattamista koskevan väitteen osalta on huomautettava, että pelkästään se seikka, että 90 artiklan 3 kohdassa ei, toisin kuin 93 artiklassa, määrätä näiden oikeuksien noudattamisen varmistavasta menettelystä, ei voi olla syynä sille, että komissio ei olisi ollut toimivaltainen tekemään riidanalaista päätöstä. Oikeuskäytännön mukaista on, että nimenomaisten määräysten ja säännösten puuttuessakin jokaisen yhteisön toimielimen on otettava huomioon puolustautumisoikeuden kunnioittamisen yleinen periaate antaessaan toimen, joka saattaa olla toimen kohteena olevan kannalta epäedullinen (ks. esimerkiksi asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307).

38 Sitä, onko komissio käsiteltävinä olevissa asioissa noudattanut tätä periaatetta, tarkastellaan puolustautumisoikeuksien rikkomista koskevan kanneperusteen yhteydessä.

39 Näiden syiden vuoksi komission päätöksentekovallan puuttumista koskeva ensimmäinen kanneperuste on hylättävä molempien käsiteltävänä olevien asioiden osalta.

Puolustautumisoikeuksien rikkomista koskevat kanneperusteet

40 Kantajat väittävät, että tehdessään riidanalaisen päätöksen komissio on rikkonut puolustautumisoikeuksia, jotka ovat osa yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita.

41 Alankomaiden kuningaskunta esittää, että 29.11.1988 päivättyä komission teleksiä ei voida pitää todellisena väitetiedoksiantona, jossa selvitettäisiin kaikki riidanalaisessa päätöksessä sittemmin vahvistetut seikat. Lisäksi Alankomaiden kuningaskunta väittää, että sillä ei ole ollut mahdollisuutta esittää näkemystään 16.1.1989 esittämänsä kirjelmän ja kanteen kohteena olevan päätöksen tekemisen, eli 20.12.1989, välisenä aikana, vaikka komissio oli tällä välin selvittänyt yksityisten kuriiripalveluyritysten kannan.

42 PTT-yhtiöt esittävät, että ennen käsiteltävänä olevan päätöksen kaltaisen päätöksen tekemistä komission olisi pitänyt kuulla asianomaisia yrityksiä samalla tavoin kuin se on velvollinen kuulemaan niitä ennen kuin se tekee päätöksensä 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 eli perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen nojalla (EYVL 1962, 13, s. 204). Komissio oli kuitenkin ollut yhteydessä kantajiin ainoastaan yhden kerran, vuoden 1988 lokakuussa.

43 Komissio kiistää rikkoneensa puolustautumisoikeuksia tehdessään kanteen kohteena olevan päätöksen. Se väittää kuulleensa Alankomaiden hallitusta jokaisen riidanalaisessa päätöksessä esitetyn moitekohdan johdosta. Koska 90 artiklan 3 kohdan mukainen menettely oli vireillä komission ja asianomaisen jäsenvaltion välillä, komissiolla ei ollut velvollisuutta kuulla erikseen PTT-yhtiöitä.

44 Alankomaiden kuningaskunnan puolustautumisoikeuden rikkomista koskevan kanneperusteen osalta on korostettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kaikissa sellaisissa menettelyissä, jotka on saatettu vireille tiettyä henkilöä vastaan ja joiden päätteeksi voidaan tehdä tälle henkilölle vastainen päätös, on yhteisön

oikeuden perusperiaate, jota on noudatettava myös nimenomaisen sääntelyn puuttuessa (ks. esimerkiksi em. asia Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990).

45 Tämä periaate edellyttää, että asianomaiselle jäsenvaltiolle esitetään, ennen päätöksen tekemistä perustamissopimuksen 90 artiklan 3 kohdan nojalla, täsmällinen ja täydellinen selvitys niistä lainvastaisuuksista, joihin komissio aikoo päätöksessään katsoa kyseisen jäsenvaltion syyllistyneen.

46 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että tämä periaate edellyttää myös, että asianomaiselle jäsenvaltiolle annetaan tilaisuus esittää asianmukaisesti näkemyksensä asianomaisten kolmansien osapuolten esittämistä huomautuksista (ks. em. asia Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990).

47 Käsiteltävinä olevissa asioissa on kuitenkin todettava, että 29.11.1988 päivätty teleksi ei sisällä täsmällistä ja täydellistä selvitystä lainvastaisuuksista, joihin komissio aikoi päätöksessään katsoa Alankomaiden syyllistyneen. Komissio ainoastaan tuo yleisellä tasolla esiin kysymyksen postilain yhteensoveltumattomuudesta perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan ja 86 artiklan kanssa, selvittämättä kyseisen artiklan rikkomisen muodostavia tekijöitä sellaisina kuin ne sittemmin ovat esitettyinä riidanalaisessa päätöksessä.

48 Lisäksi on todettava, että komissio ei ole kuullut Alankomaiden kuningaskuntaa sen 16.1.1989 lähettämän kirjeen jälkeen ja erityisesti että Alankomaiden kuningaskunnalla ei ole ollut mahdollisuutta ottaa kantaa kuulemisiin, joita komissiolla oli kuriiripalvelujen alan ammatillisten järjestöjen kanssa. Komissio on kuitenkin itsekin kirjallisen menettelyn aikana vahvistanut, että kyseiset kuulemiset olivat tarpeen, jotta se pystyi muodostamaan kannan postilain ennakoitavissa olevista vaikutuksista yksityisten viestinvälitysyritysten toimintaan.

49 Näin ollen on todettava, että Alankomaiden puolustautumisoikeutta on rikottu, koska komissio ei ole lähettänyt sille tiedoksiantoa, joka olisi sisältänyt täsmällisen ja täydellisen selvityksen riidanalaisessa päätöksessä vahvistettavista lainvastaisuuksista, ja koska Alankomaiden hallitusta ei ole kuultu 16.1.1989 ja kanteen kohteena olevan päätöksen tekopäivän välisenä aikana etenkään niiden kuulemisten johdosta, joita komissiolla oli kuriiripalvelujen alan ammatillisten järjestöjen kanssa.

50 Kanneperusteesta, joka koskee sitä, että PTT-yhtiöiden puolustautumisoikeutta on rikottu sen vuoksi, että komissio ei ole kuullut niitä, on todettava ensinnäkin, että kyseiset yritykset saavat suoraa etua kiistanalaisesta valtion toimenpiteestä ja mainitaan nimeltä postilaissa, että niihin on nimenomaisesti viitattu riidanalaisessa päätöksessä ja että päätöksen taloudelliset seuraukset kohdistuvat suoraan niihin.

51 Tämän johdosta on todettava, että näillä yrityksillä on oikeus tulla kuulluksi.

52 Lisäksi on huomautettava, että komissio on käynyt ainoastaan epävirallisia keskusteluja PTT-yhtiöiden kanssa vuoden 1988 lokakuussa ja vain ilmoittanut näille yrityksille postilain ongelmallisuudesta perustamissopimuksen kilpailusääntöjen suhteen eikä koskaan täsmentänyt yrityksille kyseistä valtion toimenpidettä koskevia konkreettisia vastaväitteitään.

53 On siis todettava, että komissio on laiminlyönyt PTT-yhtiöiden oikeuden tulla kuulluksi.

54 Edeltävistä seikoista seuraa, että kanteet, jotka Alankomaiden kuningaskunta on nostanut asiassa C-48/90 ja PTT-yhtiöt asiassa C-66/90, ovat perusteltuja ja että riidanalainen päätös on kumottava.

Oikeudenkäyntikulut

55 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska komissio on hävinnyt asiat C-48/90 ja C-66/90, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Komission vaatimuksia tukeneet väliintulijat vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Alankomaiden pikalähetyspalveluista 20 päivänä joulukuuta 1989 tehty komission päätös 90/16/ETY kumotaan.**

2) **Komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut asioissa C-48/90 ja C-66/90.**

3) **Väliintulijat vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Due Slynn Joliet Schockweiler Grévisse Mancini

Kakouris Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Díez de Velasco Zuleeg

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä helmikuuta 1992.

J.G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti